

UDK 37.091.52:373.5(497.5)

(047.31)

<https://doi.org/10.53745/bs.92.2.3>

Primljeno: 23. 11. 2021.

Prihvaćeno: 14. 11. 2022.

Izvorni znanstveni rad

ANALIZA I KOMPARACIJA NEOPRAVDANIH IZOSTANAKA UČENIKA S NASTAVE U KATOLIČKIM I JAVNIM GIMNAZIJAMA U HRVATSKOJ – USUSRET PERSPEKTIVI LOGOPEDAGOGIJE

Mara PLAZA LEUTAR

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Donje Svetice 38, 10 000 Zagreb
mara.plazaleutar@gmail.com

Ana Thea FILIPOVIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 000 Zagreb
thea.filipovic1@gmail.com

Sažetak

U članku se analiziraju i uspoređuju podatci o neopravdanim izostancima s nastave učenika dvanaest katoličkih i dvanaest javnih gimnazija u Hrvatskoj. Istraživanje je obuhvatilo 87 odjeljenja prvih gimnazijskih razreda, u kojima je na kraju školske godine 2019./2020. evidentirano 1990 učenika. Ukupno dvanaest katoličkih gimnazija nalazi se u jedanaest gradova i deset županija. U svrhu usporedbe metodom slučajnog odabira uzeto je također dvanaest javnih gimnazija iz referentnih gradova i županija. Istraživanjem se željelo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u broju neopravdanih izostanaka s nastave učenika javnih i katoličkih gimnazija te ih povezati s mogućim vrijednosnim usmjerenjem škola i perspektivom logopedagogije. Također je ispitana razlika prema spolu učenika te između županija u kojima se nalaze dotične škole. Rezultati ukazuju na postojanje statistički značajne razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave u korist katoličkih gimnazija. Mladići imaju više neopravdanih izostanaka s nastave nego djevojke u ukupnom uzorku kao i u uzorku učenika javnih gimnazija, dok u katoličkim gimnazijama nije primijećena statistički značajna razlika po spolu. Utvrđena je statistički značajna razlika u broju neopravdanih izostanaka u različitim županijama. Rasprava rezultata u perspektivi logopedagogije nudi novi aspekt istraživanja u odgojno-obrazovnom djelovanju.

Ključne riječi: neopravdani izostanci, javna gimnazija, katolička gimnazija, odgojna dimenzija škole, logopedagogija.

Uvod

Školski apsentizam predmet je sve brojnijih istraživanja. Autori tragaju za uzrocima i posljedicama tog učestalog i multidimenzionalnog socijalno-pedagoškog problema u odgojno-obrazovnom sustavu. U ovom radu pitanju će se pristupiti teorijski i empirijski.

1. Teorijski dio

1.1. Definiranje problema i aspekta istraživanja

Fenomen neopravdanih izostanaka učenika s nastave naziva se različitim imenima: školski apsentizam, izbjegavanje nastave, »markiranje«, bježanje s nastave i slično. Apsentizam se može definirati kao učenikovo nepotpuno korištenje obrazovnih usluga po vlastitoj volji, odnosno kao nedozvoljena odsutnost učenika s nastave.¹ Izostanak s nastave karakterizira nedostatak roditeljskog znanja o odsutnosti, premda katkada može postojati informiranost roditelja, ali ne i njihov pristanak.² Razlike u definiranju samog fenomena proizlaze iz različitih kategorizacija tih ponašanja prema njihovoj postojanosti i složenosti.³ Opravdavanje izostanaka regulirano je, konkretno u Hrvatskoj, *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* te drugim pravnim aktima nadležnog ministarstva. Izostajanje s nastave koje nije opravdano posljedično povlači za sobom izricanje učeniku propisanih pedagoških mjera i to od opomene do isključenja iz škole.⁴

Bježanje s nastave postalo je moderan obrazac ponašanja kod učenika, no istodobno se izostanci definiraju i tumače kao mogući rizični faktori ozbiljnijih poremećaja u ponašanju.⁵ Posljedice čestog »markiranja« iz škole

¹ Usp. Daniele CHECCHI, *Introduzione e metodologia*, u: Daniele CHECCHI (ur.), *LOST Dispersione scolastica: il costo per la collettività e il ruolo di scuole e Terzo settore*, Milano, 2014., 14.

² Usp. Gil KEPPENS – Bram SPRUYT – Jonas DOCKX, *Measuring School Absenteeism. Administrative Attendance Data Collected by Schools Differ from Self-Reports in Systematic Ways*, u: *Frontiers in Psychology* 10 (2019.) December, 3. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02623 (20. IX. 2020.).

³ Usp. David HEYNE – Malin GREN-LANDELL – Glenn MELVIN – Carolyn GENTLEGENITTY, *Differentiation Between School Attendance Problems. Why and How?* u: *Cognitive and Behavioral Practice*, 26 (2019.) 1, 9. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2018.03.006> (20. IX. 2020.).

⁴ Usp. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, u: *Narodne novine*, br: 27/08, čl. 61, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 4/17, 68/18, 98/19 i 64/20.

⁵ Usp. Smiljana ZRILIĆ, *Neke potencijalno relevantne sociodemografske varijable školskih izostanaka*, u: *Odgojne znanosti*, 9 (2007.) 2, 41.

štetne su za mlade,⁶ ponajprije za proces njihova obrazovanja, ali i u odnosu na rizik upuštanja učenika koji izostaju iz škole bez roditeljskog znanja ili dopuštenja u delinkventne aktivnosti.⁷ Neopravdani izostanak s nastave upućuje na čimbenike rizika koji su povezani s individualnim osobinama učenika, obiteljskom strukturom, socijalno-ekonomskim uvjetima te karakteristikama škole i društva. Istraživanje provedeno u Grčkoj, Italiji, Njemačkoj, Ujedinjenom Kraljevstvu i Irskoj pokazuje da je fenomen apsentizma u svim zemljama koje su obuhvaćene istraživanjem shvaćen »kao prvi znak rizika od napuštanja školovanja«⁸. Izostanak s nastave svakako ima neposredne i dugoročne negativne učinke na akademsku uspješnost, socijalno funkcioniranje i zdravlje osobe.

U članku se ispituje postojanje moguće razlike u školskom apsentizmu između učenika katoličkih i javnih gimnazija u Hrvatskoj, a polazeći od pretpostavke da vrijednosno usmjerenje ili kultura škole⁹ također utječe na neopravdano izostajanje učenika s nastave. Istraživanje je provedeno analizom pedagoške dokumentacije učenika prvih razreda dvanaest katoličkih i dvanaest javnih gimnazija, a među sociodemografskim karakteristikama ispitanih učenika uzet je u obzir spol učenika i županijska pripadnost škole.

Perspektiva u pravcu koje se tumače rezultati analize je logopedagogijska, usredotočena na pitanje slobode i odgovornosti te pronalaženja smisla.¹⁰

⁶ Usp. Jo Magne INGUL – Christian A. KLÖCKNER – Wendi K. SILVERMAN – Hans M. NORDAHL, Adolescent school absenteeism. Modelling social and individual risk factors, u: *Child and Adolescent Mental Health*, 17 (2012.) 2, 93-100. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-3588.2011.00615.x> (21. IX. 2020.).

⁷ Usp. Dirk BAIER, The School as an Influencing Factor of Truancy, u: *International Journal of Criminology and Sociology*, 5 (2016.) 191. <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2016.05.18> (21. IX. 2020.).

⁸ C.I.P.A.T., Prevenzione dell'Abbandono Scolastico. Rapporto transnazionale. Versione italiana, N°134309-LLP-1-20071-IT-Comenius-CMP, u: https://schoolinclusion.pixel-online.org/files/transnational_report/Transnational_Report_IT.pdf, 6. (15. XI. 2020.).

⁹ Usp. Ana Thea FILIPOVIĆ, *Učiti živjeti zajedno. Dimenzije socijalnog učenja u pedagoškoj i teološkoj perspektivi*, Zagreb, 2017., 103-112.

¹⁰ Usp. Viktor E. FRANKL, *Der Mensch auf der Suche nach Sinn. Zur Rehumanisierung der Psychotherapie*, Freiburg, 1976.; hrv. Viktor E. FRANKL *Čovjekovo tražanje za smislom*, Zagreb, 2010., 92. Ideje i postulati V. E. Frankla bili su nadahnjujući ne samo u području psihoterapije nego i odgojno-obrazovne teorije i prakse. U Psihopedagoškom centru Viktor Frankl u Messini u Italiji u radu s adolescentima primjenjivala se »posebna logoterapija, nazvana logopedagogija, shvaćena ne kao liječenje, nego kao pomoć, formacija, razgovor, susret, hod.« Umberto ROMEO, Adolescenza e logoterapia, u: Eugenio FIZZOTTI (ur.), *«Chi ha un perché nella vita...» Teoria e pratica della logoterapia*, Roma, 1992., 171. Termin rabe i drugi autori kao npr.: Elisabeth HINTERHOLZER, Die Relevanz einer »Logopädagogik« in der Erziehung. Das logotherapeutisch-existenzanalytische Gedankengut Viktor E. Frankls als Grundlage für pädagogische Ansätze gegen die Sinnproblematik in Gesellschaft und Bildung. Diplomski rad na Fakultetu humanističkih i društvenih znanosti

Izbjegavanje nastave može se protumačiti kao indikator manjka smisla koji učenici pronalaze u učenju. Istraživanja su pokazala da osjećaj besmislenosti i nesvrhovitosti u odnosu na rad i dužnosti, a onda i sam život može dovesti do nedostatka produktivnosti i nekog oblika devijantnog ponašanja.¹¹ Pronalaženje značenja i smisla vlastitog življenja jedna je od osnovnih sastavnica identiteta, a razvoj identiteta jedna od glavnih zadaća adolescencije.¹² Slobodna volja, volja za smislom i smisao života središnje su odrednice logoterapije kao psihoterapijskog pravca i pogleda na čovjeka.¹³ Budući da priznaje čovjekovu »duhovnu dimenziju, koja je po definiciji dimenzija ljudske slobode«¹⁴, ne iznenađuje da logoterapija nalazi primjenu i u području odgoja i obrazovanja.

1.2. Spoznaje o problemu na temelju dosadašnjih znanstvenih istraživanja

Aktualnost teme školskog apsentizma dokazuju brojna istraživanja koja razmatraju tematiku s različitih gledišta.¹⁵ Većina autora proučava problem izostajanja s nastave u odnosu na različite sociodemografske karakteristike učenika. S obzirom na spol učenika, istraživanja pokazuju da mladići imaju više neopravdanih izostanaka nego djevojke, ali to ne znači nužno da one manje izostaju.¹⁶ S učestalim bježanjem s nastave mnogi autori povezuju i dob, a istraživanja hrvatskih i stranih autora pokazala su da se problem izostajanja povećava s godinama školovanja.¹⁷ Najviše se neopravdano izostaje

Sveučilišta u Beču, 2003., u: https://www.viktorfrankl.org/assets/pdf/bibE_diss.pdf; José Luis MEZA RUEDA, Logopedagogía: aproximación epistemológica a una educación para el sentido, u: *Actualidades Pedagógicas*, 46 (2005.) 93-104; Stefan SZARY, Paideia w logoterapii Viktora Emila Frankla od logoterapii do logopedagogiki, u: *Paideia*, 1 (2019.) 89-107; Cvijeta PAHLJINA, *Utjecaj logopedagoške edukacije učitelja na doživljaj profesionalnoga identiteta, profesionalno i osobno zadovoljstvo te na smisao života i poziva*, Doktorska disertacija, Učiteljski fakultet, Zagreb, 2019., u: <https://www.bib.irb.hr/1190845>.

¹¹ Usp. William DAMON – Jenni Menon – Kendall Cotton BRONK, The Development of Purpose During Adolescence, u: *Applied Developmental Science*, 7 (2003.) 3, 119.

¹² Usp. Erik H. ERIKSON, *Omladina, kriza i identifikacija*, Titograd, 1976., 12-13.

¹³ Usp. Viktor E. FRANKL, *Nečujan vapaj za smislom*, Zagreb, ²1987., 35, 53; Želimir PULJIĆ, Franklova logoterapija – liječenje smislom, u: *Društvena istraživanja*, 14 (2005.) 4-5, 891.

¹⁴ Elisabeth LUKAS, *I tvoja patnja ima smisla. Logoterapijska pomoć u krizi*, Zagreb, ²1996., 10.

¹⁵ Usp. Nena VUKELIĆ, Problem školskog apsentizma sagledan kroz važnije teorije odgoja, u: *Napredak*, 160 (2019.) 1-2, 31-32.

¹⁶ Smiljana ZRILIĆ, Neke potencijalno relevantne sociodemografske varijable školskih izostanaka, 47.

¹⁷ Usp. Mirjana BOROVIČAK, Izostanci učenika, u: *Napredak*, 141 (2000.) 2, 191-200; Ante UJEVIĆ – Tomislav BJELIŠ – Tomislav FRANIĆ, Uzroci i posljedice namjernog izbjegavanja nastave, u: *Školski vjesnik*, 53 (2004.) 1-2, 5-28; Hans EK – Rikard ERIKSSON,

u srednjoj školi¹⁸ te neki autori fenomen drže trendovskim ponašanjem srednjoškolaca.¹⁹

Regionalna pripadnost i mjesto prebivališta učenika također ima utjecaj na razvojni proces osobe i zato je važna varijabla za istraživanje. Prema teoriji ekološkog sustava razvoj osobe se mijenja ovisno o kontekstu u kojem se ostvaruje.²⁰ Istraživanja pokazuju da su neopravdani školski izostanci učestali u urbanim sredinama.²¹

Dosadašnje znanstvene spoznaje o fenomenu apsentizma u adolescentskoj dobi temelje se na istraživanju uzroka i posljedica te čimbenika koji su povezani s izostancima. Istraživanja upućuju na to da se uzroci školskog izostajanja mogu prepoznati u tri ključna izvorišta: učenik, obitelj i škola.²² Farmer i suradnici nadodaju i neizravne čimbenike povezane sa širom društvenom zajednicom.²³ Bouillet i Uzelac ukazuju i na utjecaj nepovoljnih društvenih obilježja u mjestu prebivališta kao što su nedostatak organiziranih sadržaja za provođenje slobodnog vremena te postojanje sociopatoloških pojava i devijantnih skupina.²⁴

Čimbenici rizika koje navode sami učenici vezani su uz stresne situacije koje u njima izaziva nastava. Razlozi izostajanja su prema njima: izbjegavanje loše ocjene, osjećaj nekompetentnosti za školu, nepravedno ocjenjivanje,

Psychological Factors Behind Truancy, School Phobia, and School Refusal. A Literature Study, u: *Child & Family Behavior Therapy*, 35 (2013.) 3, 228-248.

¹⁸ Usp. Mladen BILANKOV – Suzana HITREC, Izostanci učenika srednjih škola, u: *Napredak*, 142 (2004.) 1, 62-72; Ante UJEVIĆ – Tomislav BJELIŠ – Tomislav FRANIĆ, Uzroci i posljedice namjernog izbjegavanja nastave, 10.

¹⁹ Usp. Smiljana ZRILIĆ, Neke potencijalno relevantne sociodemografske varijable školskih izostanaka, 41; Hans EK – Rikard ERIKSSON, Psychological Factors Behind Truancy, School Phobia, and School Refusal, 230.

²⁰ Usp. Urie BRONFENBRENNER, *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*, Cambridge, MA, 1979.

²¹ Usp. Smiljana ZRILIĆ, Neke potencijalno relevantne sociodemografske varijable školskih izostanaka, 48-49.

²² Usp. Ken REID, The causes, views and traits of school absenteeism and truancy. An analytical review, u: *Research in Education*, 74 (2005.) 1, 59-82; Christopher A. KEARNEY, School absenteeism and school refusal behaviour in youth. A contemporary review, u: *Clinical Psychology Review*, 28 (2008.) 3, 451-471; Jo Magne INGUL – Christian A. KLÖCKNER – Wendi K. SILVERMAN – Hans M. NORDAHL, Adolescent school absenteeism, 93-100.

²³ Usp. Thomas W. FARMER – David B. ESTELL – Man-Chi LEUNG – Hollister TROTT – Jennifer BISHOP – Beverley D. CAIRNS, Individual characteristics, early adolescent peer affiliations, and school drop out. An examination of aggressive and popular group types, u: *Journal of School Psychology*, 41 (2003.) 3, 217-232.

²⁴ Usp. Dejana BOUILLET – Slobodan UZELAC, *Osnove socijalne pedagogije*, Zagreb, 2007., 183.

dosada na satu, preopterećenost nastavnim gradivom te sukob s kolegama iz razreda, učiteljima i roditeljima.²⁵

Bježanje iz škole najčešće je povezano s negativnim stavom učenika prema školi i radu te sa slabom spremnošću prihvatanja institucionalnih normi ponašanja.²⁶ Izbjegavanje školskih obveza može nastati zbog nesposobnosti ili nevoljkosti mladih da preuzmu odgovornost za svoju budućnost. Problem je kada se nedostatna svijest osobne odgovornosti prema ispunjenju vlastitih ciljeva i životnih zadataka relativizira te vlastito ponašanje opravdava time da to i drugi čine.²⁷

Ako razmatramo čimbenike rizika koji se odnose na obitelj, istraživanje koje su proveli Kearney i Silverman pokazuje da su obiteljska struktura, odnosi u obitelji i roditeljski odnosi povezani s neopravdanim izostankom s nastave.²⁸ McShane, Walter i Rey utvrdili su obiteljske sukobe te mentalne bolesti majke ili oca kao značajne uzroke »markiranja« nastave.²⁹ Povećan izostanak i rizik od bježanja s nastave povezan je i s roditeljskim alkoholizmom³⁰ kao i nedovoljnom brigom roditelja o djeci.³¹ Uzroci izostajanja vezani uz obitelj odnose se, prema Zrilić, primarno na stresne situacije u roditeljskom domu poput nedostatne roditeljske kompetencije, prevelikih ili preniskih očekivanja vezanih uz školski uspjeh djece, zlostavljanje, problematične roditeljske stilove odgoja, lošu komunikaciju sa školom i slično.³² Iz istraživanja je razvidno da manje izostaju učenici čiji roditelji imaju nadzor nad školskim obvezama svoje

²⁵ Usp. Petar BEZINOVIĆ – Mladenka TKALČIĆ, Škola i psihosomatski simptomi kod srednjoškolaca, u: *Napredak*, 143 (2002.) 3, 279-290; Barbara KALEBIĆ-MAGLIĆA, Spolne i dobne razlike adolescenata u suočavanju sa stresom vezanim uz školu, u: *Psihologijske teme*, 15 (2006.) 1, 7; Smiljana ZRILIĆ, Neke potencijalno relevantne sociodemografske varijable školskih izostanaka, 42; Smiljana ZRILIĆ, Prilog istraživanju učeničkog apsentizma, u: *Školski vjesnik*, 57 (2008.) 1-2, 61-73; Marina MARKUŠ, Psihosocijalne determinante školskih izostanaka, u: *Napredak*, 150 (2009.) 2, 154-167.

²⁶ Usp. Dejana BOUILLET – Slobodan UZELAC, *Osnove socijalne pedagogije*, 209.

²⁷ Usp. Mirko MARUŠIĆ, Izostanci učenika s nastave, u: *Školski vjesnik*, 58 (2009.) 3, 317.

²⁸ Usp. Christopher A. KEARNEY – Wendy K. SILVERMAN, Family environment of youngsters with school refusal behavior. A synopsis with implications for assessment and treatment, u: *American Journal of Family Therapy*, 23 (1995.) 1, 59-72. <https://doi.org/10.1080/01926189508251336> (21. XI. 2020.).

²⁹ Usp. Gerard McSHANE – Garry WALTER – Joseph M. REY, Characteristics of Adolescents with School Refusal, u: *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 35 (2001.) 6, 822-826. doi: 10.1046/j.1440-1614.2001.00955.x (22. XI. 2020.).

³⁰ Usp. Maria J. CASAS-GIL – Jose I. NAVARRO-GUZMAN, School Characteristics among Children of Alcoholic Parents, u: *Psychological Reports*, 90 (2002.) 1, 341-348. <https://doi.org/10.2466/pr0.2002.90.1.341> (22. 11. 2020.)

³¹ Usp. Ken REID, The causes, views and traits of school absenteeism and truancy, 81-82.

³² Usp. Smiljana ZRILIĆ, Analiza školskih izostanaka s obzirom na bračni status roditelja, u: *Magistra ladertina*, 2 (2007.) 1, 39.

djece. Suradnjom sa školom roditelji djeci šalju poruku o važnosti obrazovanja te su im uzor odgovornog pristupa školskim obvezama.³³

Corville-Smith, Ryan, Adams i Dalicandro došli su do zaključka da djeca koja percipiraju svoju obitelj kao manje kohezivnu i u njoj se osjećaju manje prihvaćenima više neopravdano izostaju s nastave od djece koja dolaze iz skladnijih obitelji.³⁴ Dakle, pozitivno obiteljsko okruženje ima zaštitni utjecaj pri suočavanju s mnogim izazovima odrastanja jer omogućuje razvoj samopoštovanja, osjećaja kompetentnosti u različitim domenama, socijalnih vještina te vještina suočavanja sa stresom i rješavanja problema. Manje funkcionalne i disfunkcionalne obitelji veći su prediktor dječjih izostanaka s nastave.

Daljnja kategorija čimbenika rizika povezanih s neopravdanim izostajanjem s nastave je sama škola. Školski sustav koji nije u stanju odgovoriti na potrebe učenika,³⁵ loša školska klima te nejasna strategija prema izostancima s nastave mogu biti faktor rizika za takvo ponašanje.³⁶ Školska klima može imati značajan utjecaj na kronični apsentizam. Važan odgojni čimbenik je osjećaj sigurnosti i prihvaćenosti u školi. Ako se učenici osjećaju prihvaćeni, rjeđe će se odlučiti na bijeg s nastave.³⁷ Školski apsentizam može također biti povezan s neprimjerenim ponašanjem nastavnika. Ako učenik percipira svoj odnos s nastavnikom kao napet i konfliktan, češće će bježati s nastave.³⁸ Iz istraživanja provedenog u Italiji proizlazi da su škole barem djelomično odgovorne za nezadovoljstvo i demotiviranje učenika zbog nedostatka pozornosti na njihove potrebe.³⁹

Izbor obrazovnog programa također se pokazuje kao faktor utjecaja na učestalost izostajanja s nastave, a i kasnije napuštanje školovanja. Autori po-

³³ Usp. Laura E. BERK, *Psihologija cjeloživotnog razvoja*, Jastrebarsko, 2008., 373.

³⁴ Usp. Jane CORVILLE-SMITH – Bruce A. RYAN – Gerald R. ADAMS – Tom DALICANDRO, Distinguishing Absentee Students from Regular Attenders. The Combined Influence of Personal, Family, and School Factors, u: *Journal of Youth and Adolescence*, 27 (1998.) 5, 629-640.

³⁵ Usp. Daniele CHECCHI, *Introduzione e metodologia*, 16.

³⁶ Usp. Kathryn A. BROOKMEYER – Kostas A. FANTI – Christopher C. HENRICH, Schools, parents, and Youth Violence. A Multilevel, Ecological Analysis, u: *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 35 (2007.) 4, 504-514. doi:10.1207/s15374424jccp3504_2 (18. II. 2021.).

³⁷ Usp. Kathryn VAN ECK – Stacy R. JOHNSON – Amie BETTENCOURT – Sara LINDSTROM JOHNSON, How school climate relates to chronic absence. A multi-level latent profile analysis, u: *Journal of School Psychology*, 61 (2017) April, 89-102. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2016.10.001> (18. II. 2021.).

³⁸ Usp. Marina MARKUŠ, *Psihosocijalne determinante školskih izostanaka*, 156.

³⁹ Usp. Daniele CHECCHI, *Introduzione e metodologia*, 16.

kazuju da postoji statistički značajna razlika u broju neopravdanih sati kod učenika strukovnih škola u odnosu na učenike gimnazija.⁴⁰

S obzirom na posljedice, uočena je povezanost između školskog apsentizma i delinkvencije mladih. Učenici koji više izostaju, a time ostvaruju i slabiji školski uspjeh, imaju dva puta više prilike za uključivanje u delinkventno ponašanje i kriminalne radnje.⁴¹ Problem bježanja s nastave povlači za sobom alarmantno pitanje gdje učenici provode vrijeme dok nisu u školi.⁴² Nedavno istraživanje ukazuje na to da kontinuirano bježanje s nastave može uzrokovati napuštanje obrazovnog sustava.⁴³ Potvrda je to ranijeg istraživanja da je »markiranje« glavni prediktor prekida školovanja, a ono je opet prediktor socijalnih, ekonomskih i zdravstvenih problema u odrasloj dobi.⁴⁴ Učenici s problematičnim izostajanjem imaju veću sklonost poremećaju anksioznosti, afektivnim poremećajima, zlorabi droga i drugim vrstama ovisnosti.⁴⁵ Iako postoje naznake psiholoških problema kod adolescenata koji »markiraju« s nastave, većina ih ipak ne ispunjava kriterije za psihijatrijsku dijagnozu. No samo izostajanje može potaknuti proces koji može voditi težim psihičkim problemima.⁴⁶

⁴⁰ Usp. Valerie E. LEE – David BURKAM, Dropping out of High School. The Role of School Organization and Structure, u: *American Educational Research Journal*, 40 (2003.) 2, 353-393.

⁴¹ Usp. Smiljana ZRILIĆ, Neke potencijalno relevantne sociodemografske varijable školskih izostanaka, 47-48; Jessie COOPERKLINE, *School absenteeism, disruptive classroom behavior, and disruptive family processes in a sample of court-involved youth*. Honor Thesis. May 2009., https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/37072/thesis_1.pdf, s. p. (31. X. 2021.).

⁴² Usp. Siniša OPIĆ, Komorbiditet poremećaja ponašanja učenika, u: *Pedagoška istraživanja*, 3 (2006.) 2, 118.

⁴³ Usp. Normadiyana ABDULLAH – Abu Yazid Abu BAKAR – Mohd Izwan MAHMUD, School Refusal or Truancy Challenges. A Special Need for the Collaboration?, u: *Creative Education*, Nov. 11, 2020., 2203. doi: 10.4236/ce.2020.1111159 (2. XI. 2021.).

⁴⁴ Usp. Christopher A. KEARNEY, An Interdisciplinary Model of School Absenteeism in Youth to Inform Professional Practice and Public Policy, u: *Educational Psychology Review*, 20 (2008.) 3, 257-282.

⁴⁵ Usp. Gerard McSHANE – Garry WALTER – Joseph M. REY, Characteristics of Adolescents with School Refusal, 822-826; Siniša OPIĆ, Komorbiditet poremećaja ponašanja učenika, 118; Helen LINK EGGER – Jane E. COSTELLO – Adrian ANGOLD, School Refusal and Psychiatric Disorders. A Community Study, u: *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42 (2003.) 7, 797-807; Christopher A. KEARNEY, School absenteeism and school refusal behaviour in youth, 451-471.

⁴⁶ Usp. *Isto*.

1.3. Aktualno stanje glede problema istraživanja

U Hrvatskoj prema našim saznanjima dosad nije bilo komparativnih istraživanja o školskim izostancima učenika s obzirom na privatno (katoličko) i javno (državno) obilježje škole, a što je predmet analize ovog rada. Opsežno komparativno istraživanje o kvaliteti javnih i katoličkih škola provedeno u Italiji pokazalo je da učenici u katoličkim školama imaju manji postotak neprimjerenih ponašanja kao što su krađa, agresivnost, vandalizam, »markiranje« i drugo nego njihovi vršnjaci u javnim školama.⁴⁷

Kod adolescenata je danas moguće uočiti nesnalaženje glede vlastitih potreba u mnoštvu ponuda, sadržaja i vrijednosti, a najranjiviji među njima to iskazuju i nedopuštenim izostancima iz škole. Pedagoško djelovanje često je neadekvatno, zakašnjelo i neučinkovito. To poziva na propitivanje odgojno-obrazovnih vrijednosti i sprječavanje egzistencijalne dezorijentacije mladih. Prema Dodig Ćurković jedna od karakteristika mladih je »sklonost nihilističkim stajalištima o svemu, o smislu života, (...) normama i slično«⁴⁸. Gdje se ne razvija volja za smislom, ondje se otvara prostor neodgovornom ponašanju, pa i patološkim stanjima.

Izostajanje s nastave i izbjegavanje školskih obveza može se također protumačiti kao zov iz unutarnje praznine mladih koja može nastati iz različitih razloga i pod utjecajem različitih faktora, a što su pokazala dosadašnja istraživanja.⁴⁹ Pomanjkanje svrhe i smisla, nepronalaženje životne perspektive te promatranje krivih uzora iz virtualnog i stvarnog okruženja mogu biti uzroci tog fenomena koji znanstvena zajednica treba ispitivati i tražiti za nj adekvatne odgovore. Smisao života koji utemeljitelj logoterapije Viktor E. Frankl (1905. – 1997.) stavlja u prvi plan među različitim čovjekovim zadaćama, bitan je čim-

⁴⁷ Usp. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA – UFFICIO NAZIONALE PER L'EDUCAZIONE, LA SCUOLA E L'UNIVERSITÀ – CENTRO STUDI PER LA SCUOLA CATTOLICA, *La qualità della scuola cattolica. Terzo monitoraggio (anno scolastico 2016-17). Rapporto finale*, Sergio CICATELLI (ur.), Roma, 2020., 21-22. <https://www.scuolacattolica.it/wp-content/uploads/sites/45/La-qualit%C3%A0-della-scuola-cattolica-Rapporto-finale2.pdf> (20. XI. 2021.).

⁴⁸ Katarina DODIG-ĆURKOVIĆ, *Adolescentna kriza – kako je dijagnosticirati i liječiti?*, u: *Medicus*, 26 (2017) 2, 225.

⁴⁹ Usp. Ken REID, *The causes, views and traits of school absenteeism and truancy. An analytical review*, 59-82; Christopher A. KEARNEY, *School absenteeism and school refusal behaviour in youth*, 451-471; Barbara KALEBIĆ-MAGLICA, *Spolne i dobne razlike adolescenata u suočavanju sa stresom vezanim uz školu*, 7-24; Smiljana ZRILIĆ, *Prilog istraživanju učeničkog apsentizma*, 69-70; Marina MARKUŠ *Psihosocijalne determinante školskih izostanaka*, 154-167.

benik koji dosljedno korelira s pozitivnim ishodima životnih nedaća.⁵⁰ Smisao daje odgovor na životna pitanja i izazove te usmjerava život mlade osobe k budućnosti i ispunjavanju životnih zadataka,⁵¹ polazeći od onih školskih.

Na koji način škola kao odgojno-obrazovna ustanova može raditi na prevenciji učeničkog apsentizma? Velika poteškoća u prevenciji i rješavanju učestalog apsentizma upravo je brojnost čimbenika koji na nj utječu te nedostatak jasnog i objektivnog kriterija opravdavanja izostanaka.⁵² Prevencija i intervencija najučinkovitije su ukoliko surađuju svi relevantni čimbenici koji utječu na razvoj mlade osobe.⁵³ Škola treba razmotriti sve rizične i zaštitne čimbenike kako bi bolje razumjela i prevenirala problem učeničkog apsentizma. Pritom se može osloniti i na odgojne vizije i filozofije kao što je primjerice Franklova filozofija i terapija smislom, koja primijenjena na odgoj i obrazovanje kao logopedagogija⁵⁴ može osnažiti učenike, poglavito one najranjivije. Logopedagogija otvara mladom čovjeku prostor za pronalaženje vrijednosti i smisla vlastita života, uči ga prepoznati život kao zadatak na koji će tražiti i pronalaziti vlastite odgovore te osvijestiti vlastitu duhovnu dimenziju i aktivirati njezine potencijale.⁵⁵

2. Empirijski dio

2.1. Cilj, problemi i hipoteze

Osnovni cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u školskom apsentizmu između učenika prvih razreda katoličkih i javnih gimnazija u Hrvatskoj, a na temelju pretpostavke da katoličke škole u odnosu na javne imaju specifičan vrijed-

⁵⁰ Usp. Viktor E. FRANKL, Čovjekovo traganje za smislom, 48, 61-69.

⁵¹ Usp. Kayla ISAACS – Natalie MOTA – Jack TSAI – Ilan HARPAZ-ROTEM I DR., Psychological resilience in U.S. military veterans. A 2-year, nationally representative prospective cohort study, u: *Journal of Psychiatric Research*, 84 (2017) 301-309. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2016.10.017> (20. XI. 2021.).

⁵² Usp. Marina MARKUŠ Psihosocijalne determinante školskih izostanaka, 155.

⁵³ Usp. David HEYNE, Developments in Classification, Identification, and Intervention for School Refusal and Other Attendance Problems. Introduction to the Special Series, u: *Cognitive and Behavioral Practice*, 26 (2019.) 1, 1-7. doi: 10.1016/j.cbpra.2018.12.003 (18. XI. 2021.).

⁵⁴ Usp. Viktor Frankl Zentrum Wien, Logopädagogik, u: <https://www.franklzentrum.org/zentrum/logopaedagogik.html> (21. XI. 2021.). Neki autori nisu skloni pojmu »logopedagogija«, već radije govore o primjeni logoterapije u odgoju i obrazovanju. Usp. Daniele BRUZZONE, Analisi esistenziale e fenomenologia dell'educazione. L'implicite pedagogico nella logoterapia di Viktor E. Frankl, u: *Encyclopaideia*, 9 (2005.) 17, 57-75; Vladimira VELIČKI – Damir VELIČKI, Logoterapija u odgoju i obrazovanju – terminološko određenje i sadržajne smjernice, u: *Nova prisutnost*, 16 (2018.) 2, 333-349.

⁵⁵ Usp. Cvijeta PAHLJINA, Suvremeno djetinjstvo u svjetlu logopedagogije, u: *Napredak*, 159 (2018.) 3, 319.

nosni naglasak u odgojnim procesima te se očekuje da takav odgoj pridonosi većoj odgovornosti učenika koja se odražava i na manjem broju neopravdanih izostanaka s nastave. Budući da na neopravdano izostajanje s nastave može utjecati i spol učenika kao i regionalna pripadnost, u radu će se analizirati i ta sociodemografska obilježja učenika.

S obzirom na temeljni cilj ovog istraživanja, formulirani su osnovni istraživački problemi:

1. Ispitati razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave kod učenika prvih razreda katoličkih i javnih gimnazija u Hrvatskoj.
2. Ispitati razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave prema spolu učenika (na uzorku ukupno i prema navedenim vrstama gimnazija posebno).
3. Ispitati razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave ovisno o županiji u kojoj se nalazi škola (na uzorku ukupno i prema navedenim vrstama gimnazija posebno).

Na temelju navedenih ciljeva istraživanja formulirane su sljedeće hipoteze:

- H₁:** Učenici katoličkih gimnazija u statistički značajno manjoj mjeri neopravdano izostaju s nastave u odnosu na učenike javnih gimnazija.
- H₂:** Učenici muškog spola značajno više izostaju s nastave bez obzira na vrstu gimnazije koju pohađaju.
- H₃:** Učenici iz različitih županija Hrvatske ne razlikuju se statistički značajno na razini neopravdanog izostajanja s nastave bez obzira na vrstu gimnazije koju pohađaju.

2.2. Metodološki okvir istraživanja

2.2.1. Uzorak

U okviru rada analizirani su podaci o ukupnim neopravdanim izostancima s nastave učenika prvih razreda 24 gimnazije na području Hrvatske u školskoj godini 2019./2020. Uzorak ispitanika su svi učenici (n=1990) prvih razreda (n=87) dvanaest katoličkih gimnazija (n=12) te dvanaest javnih gimnazija (n=12). Uzorak je obuhvatio svih dvanaest katoličkih gimnazija u Hrvatskoj, koje se nalaze u jedanaest gradova, odnosno deset županija. Kako bi komparacija neopravdanih izostanaka između učenika javnih i katoličkih gimnazija

bila valjana, odnosno kako na rezultate ne bi utjecao neanticipirani geografski čimbenik, u obzir je uzet jednak broj (12) javnih gimnazija, koje su odabrane metodom slučajnog odabira iz korespondentnih gradova, odnosno županija s ciljem eliminiranja geografskog faktora kao potencijalnog čimbenika razine neopravdanog izostajanja s nastave.

2.2.2. Instrumenti

Empirijski podatci na kojima se temelje analize dobiveni su iz nacionalnog sustava *e-Matrice* Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.⁵⁶ Taj način prikupljanja podataka za ovo istraživanje pripada u metode rada na dokumentaciji i specifičan je oblik metode analize sadržaja koji se temelji na sekundarnim podatcima.⁵⁷

S obzirom na to da se analiziraju podatci populacije katoličkih gimnazija u Hrvatskoj te da su analizirane javne gimnazije odabrane metodom slučaja koristeći se procedurom RAND u Excelu, smatra se kako prikupljeni podatci mogu poslužiti kao valjana indikacija populacijskih parametara u odnosu na istraživačke zaključke i tendencije uočene u okviru analiziranih podataka, pri čemu referentna populacija katoličkih gimnazija obuhvaća katoličke škole izvan Republike Hrvatske.

Analizirani empirijski podatci anonimni su i povjerljivi, odnosno podatci su korišteni isključivo u svrhu ovog rada, pri čemu podatke i rezultate istraživanja nije moguće povezati s identitetom ispitanih učenika. Prikupljeni podatci obrađeni su i analizirani u statističkom programskom paketu za društvene znanosti SPSS 21.

Empirijski podatci analizirani su metodama i postupcima deskriptivne i inferencijalne statistike. U okviru deskriptivne statistike navedeni su osnovni deskriptivni statistički pokazatelji (frekvencije i postotci), koji će se donijeti u tabličnim prikazima. U okviru inferencijalne statistike, za testiranje statističke značajnosti, povezanosti, odnosno razlika kvalitativnih varijabli, korišten je neparametrijski test, Hi kvadrat test, pri čemu je prikazan i rezultat Fisherova egzaktnog testa, dok je u tablicama 2x2 navedena statistička značajnost uz Yatesovu korekciju. Pritom su svi statistički testovi provedeni uz pet postotnu razinu rizika, što znači da je vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika manja od 0,05 smatrana statistički značajnom.

⁵⁶ Usp. Portal za škole – *e-Matica*, u: <http://www.skole.hr/skole/eMatica/> (21. VIII. 2020.).

⁵⁷ Usp. Milan MATIJEVIĆ – Vesna BILIĆ – Siniša OPIĆ, *Pedagogija za učitelje i nastavnike*, Zagreb, 2016., 378-379.

Glavni konstrukt u istraživanju je školski apsentizam, a nezavisne varijable su spol, regija življenja i vrsta škole koju učenici pohađaju (katolička ili javna). S obzirom na opisan metodološki okvir istraživanja kao i način obrade podataka, predstojeća analiza predstavlja kvantitativnu obradu postojećih empirijskih podataka dobivenih iz sekundarnih izvora.

2.3. Rezultati i rasprava

Analizirani podatci obuhvaćaju informacije o neopravdanim izostancima s nastave učenika 24 gimnazije s područja Republike Hrvatske, kojima je obuhvaćano 87 odjeljenja prvog razreda, gdje je na kraju školske godine 2019./2020. evidentirano ukupno 1990 učenika, od čega 1385 učenika javnih gimnazija (70%) i 605 učenika katoličkih gimnazija (30%). Za 1990 učenika analiziranih gimnazija evidentirano je 506 neopravdanih izostanaka s nastave.

Istraživanjem je obuhvaćeno svih dvanaest katoličkih gimnazija koje ukupno imaju 26 odjeljenja prvog razreda, a nalaze se na području jedanaest gradova i deset županija. Prema dostupnim podacima za katoličke gimnazije evidentirano je 126 neopravdanih izostanaka s nastave za 605 učenika prvih razreda.

Dvanaest javnih gimnazija obuhvaćenih istraživanjem ima 61 odjeljenje prvog razreda, a nalaze se također na području korespondentnih jedanaest gradova i deset županija. Za javne gimnazije dostupan je podatak o 380 evidentiranih neopravdanih izostanaka s nastave za 1385 učenika prvih razreda.

Uzimajući u obzir ukupan broj učenika te ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave u postotku u katoličkim gimnazijama evidentirano je manje neopravdanih izostanaka učenika s nastave (20,83%) u odnosu na javne gimnazije, koje ih imaju više (27,44%).

S obzirom da smo imali kvalitativne (nominalne) varijable, koristili smo se neparametrijskim postupkom (Hi kvadrat test). Koristeći se Hi kvadrat testom, uz pet postotnu razinu rizika, testirana je statistička značajnost razlike u broju neopravdanih izostanaka između učenika katoličkih i javnih gimnazija. Pritom je utvrđeno da se učenici katoličkih i javnih gimnazija statistički značajno razlikuju u broju neopravdanih izostanaka s nastave (Hi kvadrat $(1) = 9,703$; $p = 0,002$, Cramerov V koeficijent = 0,070) u korist učenika katoličkih gimnazija kod kojih je evidentirano manje neopravdanih izostanaka (Tablica 1).

Tablica 1. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlike broja neopravdanih izostanaka s nastave u školskoj godini 2019./2020. između učenika katoličkih i javnih gimnazija na području Republike Hrvatske

		Evidentirana prisutnost na nastavi		
		Prisutni / opravdano	odsutni s nastave	
Vrsta škole	Katolička	Empirijske frekvencije	479	126
		Teorijske frekvencije	2	154
	Javna	Empirijske frekvencije	1005	380
		Teorijske frekvencije	1033	352
Iznos Pearsonovog Chi-Square testovnog statistika = 9,703				
Stupanj slobode = 1				
Vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost) = 0,002				
0 ćelija (0%) posjeduje teorijsku frekvenciju manju od 5. Minimalna teorijska frekvencija = 154				
Egzaktna dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost (Fisherov egzaktni test) = 0,002				
Parametri uz Yatesovu korekciju za kontinuitet: $\chi^2_{(1)} = 9,358$; $p = 0,002$				
Iznos Cramerovog V koeficijenta = 0,070				

$\chi^2_{(df)}$ = Chi-Square testovni statistik uz odgovarajuće stupnjeve slobode
 p = vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost)

S obzirom na spolnu strukturu učenika, od analiziranog uzorka ($n=1990$) ukupno je 35% muških ispitanika ($n=694$) i 65% ženskih ispitanica ($n=1296$). Uzimajući u obzir ukupan broj učenika te ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave, kod mladića je evidentirano više neopravdanih izostanaka s nastave (31%) nego kod djevojaka (22%) (Tablica 2).

Tablica 2. Udjeli neopravdanih izostanaka s nastave s obzirom na ukupan broj učenika te ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave prema spolnim skupinama

Spol	Ukupan broj učenika	Ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave	Postotni udio neopravdanih izostanaka s nastave
Muški	694	216	31,12%
Ženski	1296	290	22,38%

Testiranjem statističke značajnosti razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave između mladića i djevojaka analiziranih gimnazija ukupno utvrđeno je da se mladići i djevojke statistički značajno razlikuju u broju neopravdanih izostanaka s nastave (Hi kvadrat $(1) = 18,238$; $p = 0,000$, Cramerov V

koeficijent = 0,096), pri čemu je kod mladića evidentirano više neopravdanih izostanaka (Tablica 3).

Tablica 3. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave između mladića i djevojaka obaju vrsta gimnazija

		Evidentirana prisutnost na nastavi		
		Prisutni / opravdano odsutni	Neopravdano odsutni s nastave	
Spol	Muški	Empirijske frekvencije	478	216
		Teorijske frekvencije	517,5	176,5
	Ženski	Empirijske frekvencije	1006	290
		Teorijske frekvencije	966,5	329,5
Iznos Pearsonovog Chi-Square testovnog statistika = 18,238				
Stupanj slobode = 1				
Vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost) = 0,000				
0 ćelija (0%) posjeduje teorijsku frekvenciju manju od 5. Minimalna teorijska frekvencija = 176,5				
Egzaktna dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost (Fisherov egzaktni test) = 0,000				
Parametri uz Yatesovu korekciju za kontinuitet: $\chi^2_{(1)} = 17,780$; $p = 0,000$				
Iznos Cramerovog V koeficijenta = 0,096				

$\chi^2_{(df)}$ = Chi-Square testovni statistik uz odgovarajuće stupnjeve slobode
 p = vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost)

U odnosu na postotni udio neopravdanih izostanaka s nastave mladića i djevojaka u katoličkim i javnim gimnazijama, u objema je vrstama gimnazija kod mladića evidentiran veći udio neopravdanih izostanaka s nastave (Tablica 4).

Tablica 4. Udjeli neopravdanih izostanaka s nastave s obzirom na spolnu strukturu u katoličkim i javnim gimnazijama

Postotni udio neopravdanih izostanaka s nastave		
Spol	Katoličke gimnazije	Javne gimnazije
Muški	21,52%	35,67%
Ženski	20,42%	23,19%

Prilikom testiranja statističke značajnosti razlika u broju neopravdanih izostanaka s nastave između mladića i djevojaka u okviru katoličkih gimnazija zasebno te u okviru javnih gimnazija zasebno utvrđeno je da se u katoličkim gimnazijama mladići i djevojke ne razlikuju statistički značajno u broju

neopravdanih izostanaka (Hi kvadrat $(1) = 0,104$; $p = 0,747$) (Tablica 5), dok se u okviru javnih gimnazija mladići i djevojke razlikuju statistički značajno u broju neopravdanih izostanaka s nastave (Hi kvadrat $(1) = 24,293$; $p = 0,000$, Cramerov V koeficijent = $0,132$) (Tablica 6).

Tablica 5. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave između mladića i djevojaka u okviru katoličkih gimnazija

			Evidentirano prisustvo na nastavi	
			Prisutni / opravdano odsutni	Neopravdano odsutni s nastave
Spol	Muški	Empirijske frekvencije	175	48
		Teorijske frekvencije	177	46
	Ženski	Empirijske frekvencije	304	78
		Teorijske frekvencije	302	80
Iznos Pearsonovog Chi-Square testovnog statistika = $0,104$				
Stupanj slobode = 1				
Vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost) = $0,747$				
Egzaktna dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost (Fisherov egzaktni test) = $0,756$				
Parametri uz Yatesovu korekciju za kontinuitet: $\chi^2_{(1)} = 0,048$; $p = 0,826$				
0 ćelija (0%) posjeduje teorijsku frekvenciju manju od 5. Minimalna teorijska frekvencija = 46				

$\chi^2_{(df)}$ = Chi-Square testovni statistik uz odgovarajuće stupnjeve slobode
 p = vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost)

Tablica 6. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlike u broju neopravdanih izostanaka s nastave između mladića i djevojaka u okviru javnih gimnazija

			Evidentirano prisustvo na nastavi	
			Prisutni / opravdano odsutni	Neopravdano odsutni s nastave
Spol	Muški	Empirijske frekvencije	303	168
		Teorijske frekvencije	342	129
	Ženski	Empirijske frekvencije	702	212
		Teorijske frekvencije	663	251
Iznos Pearsonovog Chi-Square testovnog statistika = $24,293$				
Stupanj slobode = 1				
Vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost) = $0,000$				
0 ćelija (0%) posjeduje teorijsku frekvenciju manju od 5. Minimalna teorijska frekvencija = 129				

Egzaktna dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost (Fisherov egzaktni test) = 0,000
Parametri uz Yatesovu korekciju za kontinuitet: $\chi^2_{(1)} = 23,671$; $p = 0,000$
Iznos Cramerovog V koeficijenta = 0,132

$\chi^2_{(df)}$ = Chi-Square testovni statistik uz odgovarajuće stupnjeve slobode
 p = vjerojatnost pojavljivanja testovnog statistika pod pretpostavkom istinitosti nulte hipoteze (asimptotska dvosmjerna statistička značajnost / signifikantnost)

S obzirom na županijsku distribuciju analiziranih škola, uzimajući u obzir ukupan broj učenika obaju vrsta gimnazija te ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave, najmanji je udio evidentiranih neopravdanih izostanaka s nastave u Požeško-slavonskoj županiji (2%) te Brodsko-posavskoj županiji (4%), dok je najveći udio neopravdanih izostanaka s nastave evidentiran u Splitsko-dalmatinskoj županiji (63%) (Tablica 7).

Tablica 7. Udjeli neopravdanih izostanaka s nastave u odnosu na ukupan broj učenika te ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave po analiziranim županijama

Analizirana županija	Ukupan broj učenika	Ukupan broj neopravdanih izostanaka s nastave	Postotni udio neopravdanih izostanaka s nastave
Požeško-slavonska	124	2	1,61%
Brodsko-posavska	205	8	3,90%
Istarska	123	13	10,57%
Virovitičko-podravska	115	17	14,78%
Primorsko-goranska	202	34	16,83%
Osječko-baranjska	185	32	17,30%
Zadarska	172	30	17,44%
Grad Zagreb	411	116	28,22%
Dubrovačko-neretvanska	155	66	42,58%
Splitsko-dalmatinska	298	188	63,09%

Utvrđeno je da se analizirane županije statistički značajno razlikuju po broju neopravdanih izostanaka učenika (Hi kvadrat $(\chi^2) = 377,115$; $p = 0,000$, Cramerov V koeficijent = 0,435; 0 ćelija /0%/ posjeduje teorijsku frekvenciju manju od pet pri čemu je minimalna teorijska frekvencija = 29; Parametri Fisherovog egzaktnog testa: $\chi^2_{(9)} = 378,011$; $p = 0,000$), pri čemu je kod učenika Splitsko-dalmatinske županije, Dubrovačko-neretvanske županije te Grada Zagreba evidentirano više neopravdanih izostanaka s nastave nego kod učenika osta-

lih županija (Primorsko-goranske, Virovitičko-podravске, Brodsko-posavske, Zadarske, Osječko-baranjske, Istarska i Požeško-slavonske).

S obzirom na postotni udio neopravdanih izostanaka s nastave evidentiranih u analiziranim županijama u katoličkim i javnim gimnazijama, u Požeško-slavonskoj, Istarskoj županiji te Splitsko-dalmatinskoj županiji veći udio neopravdanih izostanaka s nastave evidentiran je u katoličkim gimnazijama, dok je u ostalim analiziranim županijama veći udio neopravdanih izostanaka evidentiran u javnim gimnazijama (Tablica 8).

Tablica 8. *Udjeli neopravdanih izostanaka s nastave evidentiranih u analiziranim županijama u katoličkim i javnim gimnazijama*

Analizirana županija	Katoličke gimnazije (%)	Javne gimnazije (%)
Požeško-slavonska	4,55	0,00
Brodsko-posavska	0,00	5,52
Istarska	25,49	0,00
Virovitičko-podravska	0,00	18,28
Primorsko-goranska	4,94	24,79
Osječko-baranjska	4,44	21,43
Zadarska	2,04	23,58
Grad Zagreb	20,65	32,81
Dubrovačko-neretvanska	10,00	47,41
Splitsko-dalmatinska	89,74	53,64

Prilikom testiranja statističke značajnosti razlika u broju neopravdanih izostanaka u analiziranim županijama između učenika katoličkih te učenika javnih gimnazija rezultati su pokazali da se učenici katoličkih te učenici javnih gimnazija u Brodsko-posavskoj, Požeško-slavonskoj i Virovitičko-podravskoj županiji ne razlikuju statistički značajno u broju neopravdanih izostanaka s nastave, dok se u ostalim županijama statistički značajno razlikuju. Pritom je u Istarskoj županiji i Splitsko-dalmatinskoj županiji evidentirano više neopravdanih izostanaka s nastave kod učenika katoličkih gimnazija, dok je u Primorsko-goranskoj, Zadarskoj, Dubrovačko-neretvanskoj, Virovitičko-podravskoj, Osječko-baranjskoj županiji te Gradu Zagrebu više neopravdanih izostanaka s nastave evidentirano kod učenika javnih gimnazija (Tablica 9).

Tablica 9. Rezultati testiranja statističke značajnosti razlika u broju neopravdanih izostanaka s nastave u okviru analiziranih županija između učenika katoličkih i javnih gimnazija

Županija	Pearsonov Hi kvadrat testovni statistik	Signifikantnost	Cramerov V koeficijent	Postotak ćelija (%) koje posjeduju teorijsku frekvenciju manju od 5; minimalna teorijska frekvencija /TF/	Parametri uz Yatesovu korekciju za kontinuitet:	Parametri Fisherovog egzaktnog testa
Brodsko-posavska	3,445	0,063		25%, 2	$\chi^2_{df} = 2,131$; sig. = 0,144	p = 0,108
Požeško-slavonska	3,696	0,055		50%, 1	$\chi^2_{df} = 1,387$; sig. = 0,239	p = 0,124
Virovitičko-podravaska	4,719	0,030		25%, 3	$\chi^2_{df} = 3,380$; sig. = 0,066	p = 0,040
Primorsko-goranska	13,664	0,000	0,260	0%, 14	$\chi^2_{df} = 12,282$; sig. = 0,000	p = 0,000
Zadarska	11,287	0,001	0,256	0%, 9	$\chi^2_{df} = 9,841$; sig. = 0,002	p = 0,000
Dubrovačko-neretvanska	9,970	0,002	0,254	0%, 9	$\chi^2_{df} = 8,498$; sig. = 0,004	p = 0,001
Osječko-baranjska	6,867	0,009	0,193	0%, 8	$\chi^2_{df} = 5,731$; sig. = 0,017	p = 0,007
Grad Zagreb	7,055	0,008	0,131	0%, 44	$\chi^2_{df} = 6,468$; sig. = 0,011	p = 0,009
Istarska	20,522	0,000	0,408	0%, 5	$\chi^2_{df} = 17,914$; sig. = 0,000	p = 0,000
Splitsko-dalmatinska	32,238	0,000	0,320	0%, 29	$\chi^2_{df} = 30,706$; sig. = 0,000	p = 0,000

Signifikantnost, sig. = asimptotska dvosmjerna statistička značajnost
 χ^2_{df} = Chi-Square testovni statistik uz odgovarajuće stupnjeve slobode
 p = egzaktna dvosmjerna statistička značajnost

2.4. Testiranje postavljениh hipoteza

Na temelju rezultata možemo se osvrnuti na postavljene hipoteze:

1. U odnosu na prvi istraživački problem utvrđeno je da postoji razlika u broju neopravdanih izostanaka s nastave između učenika prvih razreda ka-

toličkih i javnih gimnazija u Hrvatskoj na kraju školske godine 2019./2020. jer značajan Hi kvadrat test (Hi kvadrat $(1) = 9,703$; $p = 0,002$, Cramerov V koeficijent = 0,070) (Tablica 1) upućuje na to da je među učenicima katoličkih gimnazija evidentirano manje neopravdanih izostanaka s nastave nego kod učenika javnih gimnazija, čime se potvrđuje postavljena afirmativna hipoteza.

2. U okviru drugog postavljenog istraživačkog zadatka, koji se odnosio na ispitivanje razlika u broju izostanaka ovisno o spolu učenika kroz tri komparacije: a) između mladića i djevojaka obaju vrsta gimnazija, b) između mladića i djevojaka u javnim gimnazijama zasebno te c) između mladića i djevojaka u katoličkim gimnazijama zasebno, utvrđeno je sljedeće:

a) U obje vrste gimnazija, primjenom Hi kvadrat testa (Hi kvadrat $(1) = 18,238$; $p = 0,000$, Cramerov V koeficijent = 0,096) (Tablica 3) otkriveno je da se mladići statistički značajno razlikuju po većem broju neopravdanih izostanaka s nastave od djevojaka.

b) Analizirani izostanci po spolu prema vrsti škole pojedinačno pokazuju da u okviru javnih gimnazija postoji razlika po spolu učenika u broju neopravdanog izostajanja s nastave (Hi kvadrat $(1) = 24,293$; $p = 0,000$, Cramerov V koeficijent = 0,132) (Tablica 6.), pri čemu mladići imaju više neopravdanih izostanaka nego djevojke. Trend je identičan onome utvrđenom na razini svih učenika ukupno.

c) Na razini katoličkih gimnazija uočeno je da se mladići i djevojke ne razlikuju statistički značajno u broju neopravdanih izostanaka (Hi kvadrat $(1) = 0,104$; $p = 0,747$) (Tablica 5).

Naša druga hipoteza potvrđena je na razini ukupnog uzorka i na uzorku javnih gimnazija, dok nije potvrđena u odnosu na uzorak katoličkih gimnazija.

3. U okviru trećeg istraživačkog problema, koji je trebao ispitati postojanje razlike u broju izostanaka ovisno o županiji u kojoj se nalazi škola, primjenom Hi kvadrat testa (Hi kvadrat $(9) = 377,115$; $p = 0,000$, Cramerov V koeficijent = 0,435) na razini učenika analiziranih škola ukupno kao i na razini učenika katoličkih i javnih gimnazija zasebno utvrđena je statistički značajna razlika u broju neopravdanih izostanaka s nastave s obzirom na županiju. Pritom su na sve tri razine uočeni identični trendovi te se odbacuje treće postavljena hipoteza o nepostojanju razlike među učenicima na razini regionalnog smještaja škole.

Završna rasprava i zaključak

Rano utvrđivanje školskog apsentizma i pravovremeno interveniranje presudni su za odgoj i obrazovanje učenika i njihov život kao i za širu društvenu zajednicu. Zato je važno imati valjan i pouzdan sustav identifikacije kao i spoznaju o rizičnim i zaštitnim faktorima apsentizma.

U ovom smo se istraživanju nadovezali na prethodna istraživanja o pojavi neopravdanih izostanaka s nastave, ali iz na hrvatskom govornom području još neistraživane perspektive komparacije učenika javnih i katoličkih gimnazija na području Hrvatske. Pritom se propitkiivala njihova odgojna specifičnost kao mogući čimbenik utjecaja na fenomen apsentizma, koji je usmjeren logopedagogijski, tj. povezan s obzorjem smisla unutar sustava vrijednosti. Uzete su u obzir i varijable spol i regionalna pripadnost škole koju učenici pohađaju.

Istraživanje je provedeno sa sviješću da empirijski podatci služe kao polazište za kritičko promišljanje i kreiranje rješenja za pedagošku praksu. Podatci o učenicima trebali bi biti podloga za utvrđivanje trendova učeničkog apsentizma, obilježja učenika i škola, kao i ostalih čimbenika povezanih s (ne) pohađanjem nastave, a radi osiguranja podrške učenicima koji su evidentirani kao »bjegunci« od školskih obveza. Na nacionalnoj razini potrebna je strategija za poboljšanje rane identifikacije, na što su ukazivali i zaključci istraživanja u drugim zemljama.⁵⁸

Rana identifikacija povezana je s odgojnom dimenzijom škole, a u okviru šire društvene zajednice. Prevencija i intervencija najučinkovitija je ukoliko surađuju svi relevantni čimbenici koji utječu na razvoj i odrastanje mlade osobe⁵⁹ kako bi se izbjegle teže posljedice kao primjerice prekid školovanja, koji je prediktor socijalnih, ekonomskih i zdravstvenih problema u odrasloj dobi.⁶⁰ Otuda se nameće nužnost osnaživanja kadrovskih resursa i međuresorne suradnje u odgojno-obrazovnom sustavu kao i suradnje šire društvene zajednice kako bi se učenicima s rizičnim ponašanjem pružila adekvatna podrška, jer na odnos učenika prema školskim obvezama utječu i osobni i školski i izvanškolski čimbenici.

⁵⁸ Usp. Gil KEPPENS – Bram SPRUYT – Jonas DOCKX, *Measuring School Absenteeism*, 8.

⁵⁹ Usp. David HEYNE, *Developments in Classification, Identification, and Intervention for School Refusal and Other Attendance Problems*, 6-7; Gil KEPPENS – Bram SPRUYT – Jonas DOCKX, *Measuring School Absenteeism*, 8.

⁶⁰ Usp. Christopher A. KEARNEY, *An Interdisciplinary Model of School Absenteeism in Youth to Inform Professional Practice and Public Policy*, 257; Normadiyana ABDULLAH – Abu Yazid Abu BAKAR – Mohd Izwan MAHMUD, *School Refusal or Truancy Challenges*, 2199-2206.

Na temelju rezultata analize neopravdanih izostanaka s nastave učenika prvih razreda dvanaest katoličkih gimnazija i populacije učenika prvih razreda istog broja (12) javnih gimnazija (n=1990) komparativnom analizom, koristeći se Hi kvadrat testom uz pet postotnu razinu rizika utvrdili smo da učenici katoličkih gimnazija statistički značajno manje neopravdano izostaju s nastave u odnosu na učenike javnih gimnazija. Navedeni rezultat upućuje na to da odgojno djelovanje škole, koje se pretpostavlja da je posebno istaknuto u katoličkim školama,⁶¹ nije samo usputan pozitivan učinak obrazovnog djelovanja, nego se razumijeva kao osmišljen dio svakodnevnog djelovanja radi socijalizacije i usvajanja pozitivnih stavova prema općim moralnim i demokratskim vrijednostima. To se poklapa s komparativnom analizom o kvaliteti javnih i katoličkih škola u Italiji, gdje se pokazalo da učenici u katoličkim školama bilježe niži postotak neprimjernih ponašanja učenika, pa tako i apsentizma, u odnosu na svoje vršnjake u javnim školama.⁶² Ipak, zanimljivo je primijetiti da se navedeni zaključak ne može primijeniti na učenike katoličkih gimnazija u dvjema županijama od analiziranih deset u našem istraživanju, koji imaju više neopravdanih izostanaka nego učenici tamošnjih javnih gimnazija. Usto, činjenica da se u trima županijama učenici katoličkih i javnih gimnazija ne razlikuju statistički značajno u broju neopravdanih izostanaka s nastave samo potvrđuje tezu teorije ekološkog sustava da na odgoj osobe ne utječe samo uža nego i šira okolina. To također potvrđuje logoterapijsku tezu da je čovjek slobodan u izboru stavova prema ponudama koje su pred njim, a time i odgovoran za svoje ponašanje.⁶³

Za interpretaciju tih podataka potrebno je opširnije istraživanje i multidisciplinarni pristup koji su važni za usporedbu, nadopunu i bolje razumijevanje problema. Opširnije istraživanje trebalo bi također uključiti analizu društvenih događanja u određenom mjestu (događanja i lokacija koje učenici posjećuju, načina provođenja slobodnog vremena, postojanje vršnjačkih skupina i slično) i mogućeg utjecaja na trend ponašanja srednjoškolaca.

S obzirom na spol učenika rezultati ovog istraživanja podudaraju se s ranijim istraživanjima koja su pokazala da mladići imaju više neopravdanih izostanaka od djevojaka,⁶⁴ ali samo kada su u pitanju svi istraženi učenici i

⁶¹ Usp. Daniele CHECCHI, *Introduzione e metodologia*, 16.

⁶² Usp. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA – UFFICIO NAZIONALE PER L'EDUCAZIONE, LA SCUOLA E L'UNIVERSITÀ – CENTRO STUDI PER LA SCUOLA CATTOLICA, *La qualità della scuola cattolica*, 21-22.

⁶³ Usp. Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, 101.

⁶⁴ Usp. Gil KEPPENS – Bram SPRUYT – Jonas DOCKX, *Measuring School Absenteeism*, 6; Christopher A. KEARNEY, *An Interdisciplinary Model of School Absenteeism in Youth*

učenici javnih gimnazija. Razlog može biti to što su djevojke po tradiciji sklonije ponašanju u skladu s normama i mirnom rješavanju sukoba. No, možda je u pitanju i zaštitnički stav roditelja prema djevojkama te im opravdavaju izostanke koji objektivno nisu opravdani. Zanimljivost da se učenici katoličkih gimnazija po spolu ne razlikuju statistički značajno u broju neopravdanih izostanaka s nastave može ukazivati na to da odgojna dimenzija i vrijednosni sustav katoličkih škola ima podjednake učinke na ponašanje učenika obaju spolova. Prema H. von Hentigu »vrijednosti se pojavljuju svuda u nastavi«⁶⁵ i oblikuju školski život, a one upravo u katoličkim školama intencionalno prožimaju i usmjeravaju odgojno-obrazovno djelovanje. Vrijednosti su u odgoju važne za uvježbavanje u odgovornom i smislenom življenju. Krizu izostanaka s nastave kao i općenito krizu odgoja i prosocijalnog ponašanja djece i mladih može se promatrati i kao krizu vrijednosti te izostanka generacijskog transfera određenih vrijednosti u odgojno-obrazovnom procesu.⁶⁶ Nalazi mnogih istraživanja impliciraju da je uloga školskih čimbenika koji su povezani s neopravdanim izostankom s nastave od iznimne važnosti.⁶⁷

Rezultati našeg istraživanja pokazali su da se geografski smještaj škole očituje kao relevantna sociodemografska varijabla koja utječe na fenomen »markiranja« kod gimnazijalaca posredstvom vladajuće socijalne supkulture i društvenih normi u pojedinom okruženju. Povezanost apsentizma i izvanškolskih čimbenika koji utječu na ponašanje učenika prema školi na tragu je prije spomenute teze da se razvoj i ponašanje učenika oblikuje na više interakcijskih razina. Potvrđuje se Bronfenbrennerova teorija ekološkog sustava prema kojoj se čovjekov razvoj mijenja ovisno o okruženju u kojem se ostvaruje⁶⁸ kao i teza da na nj osobito utječu nepovoljna obilježja u mjestu prebivališta.⁶⁹

S obzirom na relevantne teorijske pristupe u objašnjavanju fenomena neopravdanih izostanaka, u ovom radu rezultati se tumače u okviru logopedi-

to Inform Professional Practice and Public Policy, 257-282.

⁶⁵ Hartmut von HENTIG, *Kakav odgoj želimo. O odgoju za 21. stoljeće*, Zagreb, 2007., 125.

⁶⁶ Usp. Zlatko MILIŠA – Jasminka DEVIĆ – Ines PERIĆ, Kriza vrijednosti kao kriza odgoja, u: *Mostariensia*, 19 (2015.) 2, 15.

⁶⁷ Usp. Trude HAVIK – Edvin BRU – Sigrun K. ERTESVÅG, School factors associated with school refusal- and truancy-related reasons for school non-attendance, u: *Social Psychology of Education: An International Journal*, 18 (2015.) 2, 221-240. <https://doi.org/10.1007/s11218-015-9293-y> (21. XI. 2021.).

⁶⁸ Usp. Urie BRONFENBRENNER, *The Ecology of Human Development*.

⁶⁹ Usp. Thomas W. FARMER – David B. ESTELL – Man-Chi LEUNG – Hollister TROTT – Jennifer BISHOP – Beverley D. CAIRNS, Individual characteristics, early adolescent peer affiliations, and school drop out, 217-232; Dejana BOUILLET – Slobodan UZELAC, *Osнове socijalne pedagogije*, 183.

gogije. Riječ je o primjeni logoterapijskih načela slobode, odgovornosti i smisla na odgoj i obrazovanje. Sloboda kao temeljni uvjet i motiv cjelokupnog ljudskog djelovanja bitno je povezana s odgovornošću, a »logoterapija u odgovornosti vidi bit ljudskog postojanja«⁷⁰. Težnja za pronalaskom smisla u životu, prema utemeljitelju logoterapije, »primarna je motivacijska sila u čovjeku«⁷¹. Logopedagogijska perspektiva može biti plodonosna za svrhovitost učenja mladih, koji su djeca postmoderne kulture, karakteristične po provizornosti, raštrkanosti i nepredvidivosti,⁷² koja se ogleda i u odnosu ispitanika prema školskim obvezama. Mladi čovjek treba otkriti da je svijet smislen te steći uvjerenje da je njegovo mjesto u tom svijetu smisleno. To mu omogućava shvatiti vrijednost svojih svakodnevnih zadaća i odgovorno ih prihvatiti. Bijeg od vlastitih obveza i druga neodgovorna ponašanja mladih možda upravo upućuju na »manjak vjere u konkretno i istinsko značenje vlastitog postojanja, kao i na sumnju koja često prelazi u najdublje razočarenje«⁷³. Govoriti o odgovornosti i smislu iz perspektive logopedagogije danas je pravi izazov koji upućuje na temeljnu čovjekovu mogućnost da otkrije značenje pojedinih situacija u svakodnevnom životu, da donosi odluke koje odgovaraju njegovoj stvarnosti i otkrije mogućnosti koje nudi njegova neponovljiva zbilja. Smisao je odgovor na svakodnevne životne izazove s kojima se mladi suočavaju.⁷⁴

Temeljna antropološka pitanja kao što su sloboda, osobna odgovornost i individualni odnos prema pronalasku općeg smisla ljudskih zadataka kao i samog života važne su odrednice pedagoške antropologije iz perspektive logopedagogije, koja može poslužiti kao doprinos diskursu o uzrocima školskog apsentizma.

Iako se značenje odgojnih ponuda katoličkih i javnih gimnazija ne može generalizirati, ipak su rezultati ovog istraživanja indikativni u smjeru promišljanja da osobna karta škole utječe na izgradnju identiteta i ponašanje učenika. Rezultati sugeriraju da katoličke škole nude učenicima sigurniju školsku klimu, čvršći vrijednosni oslonac, jasnije ciljeve i programe koje mogu realizi-

⁷⁰ Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, 101.

⁷¹ *Isto*, 92.

⁷² Usp. Michał STYCZYŃSKI, *Il bisogno dei valori e ricerca del senso della vita dei giovani di oggi. Punti chiavi della Logoterapia di Viktor E. Frankl applicati nel campo formativo*, u: *The Person and the Challenges*, 5 (2015.) 1, 66. <https://core.ac.uk/download/pdf/299333543.pdf> (17. XI. 2021.).

⁷³ Eugenio FIZZOTTI, Viktor E. Frankl, prorok današnje prijeke potrebe za odgojem. Smjernice i prijedlozi za nadvladavanje egzistencijalne praznine, u: *Kateheza*, 33 (2011.) 4, 352.

⁷⁴ Usp. Kayla ISAACS – Natalie MOTA – Jack TSAI – Ilan HARPAZ-ROTEM I DR., *Psychological resilience in U.S. military veterans*, 308.

rati kao i norme kojima uređuju školsku i životnu svakodnevicu. To učenike otvara prema odgovornosti u preuzimaju osobnih i institucionalnih obveza te nalaženju smisla školskih i životnih zadatka. Katoličke škole po tome možda odgovaraju tradicionalnoj slici koja ih prikazuje kao prilično kontrolirano odgojno-obrazovno okruženje.⁷⁵

Ciljana istraživanja ove vrste zapravo su nepoznata u hrvatskoj stručnoj literaturi pa se naše ispitivanje i tumačenje može smatrati pionirskim. Ono upućuje na važnost budućih sličnih komparativnih istraživanja vezanih uz problem neopravdanog izostajanja učenika s nastave, osobito u povezanosti s odgojem za vrijednosti i logopedagogijskom perspektivom.

Ograničenja istraživanja temelje se na činjenici da je apsentizam značajno povezan s mnogim varijablama. U istraživanju nisu ispitivane veze između pojedinih obilježja učenika, škole i izostanaka s nastave kao ni njihovo uzajamno djelovanje te veze s drugim kontekstualnim čimbenicima, što bi moglo biti predmetom budućih istraživanja.

Summary

AN ANALYSIS AND COMPARISON OF UNJUSTIFIED ABSENCES OF PUPILS FROM CLASSES IN CATHOLIC AND PUBLIC GRAMMAR SCHOOLS IN CROATIA – TOWARDS THE PERSPECTIVE OF LOGOPEDAGOGY

Mara PLAZA LEUTAR

Ministry of Science and Education
Donje Svetice 38, HR – 10 000 Zagreb
mara.plazaleutar@gmail.com

Ana Thea FILIPOVIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
thea.filipovicl@gmail.com

The article analyses and compares data on unjustified absences of pupils from classes in twelve Catholic and twelve public grammar schools in Croatia. The study involved 87 first-year grammar school classes in which there were 1990 pupils at the end of the

⁷⁵ Usp. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA – UFFICIO NAZIONALE PER L'EDUCAZIONE, LA SCUOLA E L'UNIVERSITÀ – CENTRO STUDI PER LA SCUOLA CATTOLICA, *La qualità della scuola cattolica*, 45.

2019/2020 school year. In total twelve Catholic grammar schools are situated in eleven cities and ten regions. For the purpose of comparison by using the method of random selection, twelve public grammar school from these cities and regions were added to the sample. The study aimed at determining whether there is a statistically relevant difference in the number of unjustified absences of pupils from classes in public as opposed to Catholic grammar schools, and, if so, to possibly link the difference to value profiles of the two kinds of schools, as well as to the perspective of logopedagogy. The study also took into account the difference in terms of the sex of pupils and in terms of the region in which particular schools is located. The results of the study indicate that there is a statistically relevant difference between the number of unjustified absences of pupils from classes in favour of Catholic grammar schools. Additionally, boys have more unjustified absences than girls in the total sample, as well as in the sample of pupils from public schools, while in Catholic grammar schools there was no statistically relevant difference in terms of the sex of pupils. A statistically relevant difference in the number of unjustified absences between regions has also been shown. The discussion of results in the light of the perspective of logopedagogy offers a new aspect of research to educational-upbringing efforts.

Keywords: *unjustified absences, public grammar school, Catholic grammar school, upbringing dimension of school, logopedagogy*